

zondag

19.12.2010

15.00 Kamermuziekzaal

14.15 Inleiding door Johan Huys

ESTAMPES

Duitse trisonates uit de 17e en 18e eeuw

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografie

Het ensemble Estampes verenigt drie musici die zowel persoonlijk als muzikaal op dezelfde golflengte zitten: de Japanse violiste Yoko Kawakubo, de Franse gambiste Myriam Rignol en de Belgische klavecijnist Julien Wolfs. Alledrie bekroonden ze hun studies *con brio* en rijgen ze mooie prijzen en onderscheidingen aan elkaar. Als ensemble proberen ze zeer regelmatig samen te komen, met een dubbel doel voor ogen: Estampes wil niet alleen het rijke repertoire voor triobezetting exploreren, maar ook een diepgaand ensemblespel ontwikkelen, zowel op het vlak van klankkleur, vertrouwen en wisselwerking tussen de musici als op het gebied van groepsimprovisatie. In augustus 2009 won Estampes de eerste prijs én de prijs voor de beste hedendaagse creatie op de wedstrijd Musica Antiqua in Brugge.

Uitvoerders

Yoko Kawakubo: viool

Myriam Rignol: viola da gamba

Julien Wolfs: klavecimbel

Programma

Dietrich Buxtehude (1637-1707)

Sonata III, uit 'Suonate à doi, 1 violino et viola da gamba con cembalo. Opera prima' (1694):
Adagio, Allegro, Lento, Vivace, Largo, Presto, Adagio

Johann Philipp Krieger (bap.1649-1725)

Sonata Seconda, uit 'XII Sounate à doi, opera seconda' (1693):
Andante, Largo, Presto, Largo, Aria d'inventione

Yoku-mi Kawori

啓発 Keihatsu: improvisatieparcours voor
barokviool, viola da gamba en klavecimbel

Georg Philipp Telemann (1681-1767)

Trio X voor viool, viola da gamba en continuo, uit 'Essercizii Musici
overo Dodeci Solo e Dodeci Trii à diversi stromenti' (1740):
Dolce / Presto / Pastorale / Vivace

— pauze —

Dietrich Buxtehude

Sonata VI, uit 'Suonate à doi, 1 violino et viola da gamba con cembalo. Opera prima' (1694):
Grave, Allegro, Con discretione, Adagio, Vivace,
Adagio, Poco presto, Poco adagio, Presto, Lento

Philipp Heinrich Erlebach (1657-1714)

Sonata Terza, uit 'VI. Sonate à Violino e Viola da Gamba col suo Basso Continuo' (1694):
Adagio, Allegro, Lento / Allemande / Courante / Sarabande / Ciaconne / Final, Adagio

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Triosonate naar BWV 1027/1039:
Adagio / Allegro ma non tanto / Andante / Allegro moderato

Een muzikale bloementuil met Duitse triosonates uit de 17e en 18e eeuw

Bach en Telemann zijn ongetwijfeld de meest gespeelde en bijgevolg ook de bekendste componisten uit deze 'bloementuil' van 17e- en 18e-eeuwse Duitse triosonates voor de ietwat ongewone combinatie van viool, viola da gamba en klavecimbel. Buxtehude is vooral bekend bij organisten, en Krieger en Erlebach zijn voor de meeste melomanen volslagen onbekenden. En wat Yojumi Kawori betreft: geen enkele muziekencyclopedie – zelfs geen Japanse – vermeldt deze naam. Dit hoeft geenszins te verbazen: de opmerkelijke lezer legt al gauw de link tussen deze 'componistennaam' en de beginlettergrepen van de namen van de Estampes-ensembleleden ... *Keihatsu* is dus een compositie, of eerder een improvisatieparcours, vastgelegd door drie musici. Het werk werd voor het eerst uitgevoerd tijdens de wedstrijd *Musica Antiqua Brugge 2009* en door de internationale jury gelauwerd als beste hedendaagse werk. Een moderne bloem in dit boeket!

Hoewel het niet onomstotelijk vaststaat, zijn de meeste musicologen het er min of meer over eens dat Dietrich Buxtehude in 1637 in Oldesloe (Denemarken) werd geboren. Daarmee is hij de oudste componist van dit programma. Dat lijkt minder bijzonder dan het is: Buxtehude werd geboren tijdens de Dertigjarige Oorlog (1618-1648), de (hopelijk) laatste grote Europese godsdienstoorlog. Hij was elf jaar oud toen het Verdrag van Münster (Westfalen) een einde maakte aan een oorlog 'die alles overtrof wat de wereld tot dan toe aan wreedheid, ellende en vernietiging had meegemaakt' (zoals Karsten Alnaes schrijft in het tweede deel van zijn *Geschiedenis van Europa*). Het muzieksociologische en muziekhistorische belang van deze context

is niet te onderschatten. Hoewel Noord-Duitsland en zeker Lübeck (waar Buxtehude van 1668 tot aan zijn dood organist van de Marienkirche was) heel wat minder te lijden had gehad onder de gruwelen van deze oorlog, leefden en werkten Buxtehude en een tijd later ook Krieger en Erlebach in het door godsdienstoorlogen en politieke twisten geteisterde Duitse keizerrijk, dat aan het uiteenvallen was in talrijke vorstendommen en vorstendommen.

Merkwaardig genoeg waren de gevolgen van de oorlog in cultureel opzicht, zeker wat de muziek betreft, eerder positief. Vele Duitse steden en vorsten maakten van cultuur een instrument om hun heroverde rijkdom en macht te etaleren. Vorstelijke muziekkapellen en *collegia musices* rezen als paddestoelen uit de grond. De strijd om een zekere mate van godsdienstvrijheid heeft ongetwijfeld bijgedragen aan een ongekende bloei van de kerkmuziek. Volgens sommige historici was na deze oorlog de Duitse bevolking zowat gehalveerd. Volgens anderen dient dit genuanceerd te worden en was er in sommige regio's een bevolkingstoename – in Lübeck zelfs van 50 % – en in andere dan weer een soms spectaculaire daling – in Bohemen met 80 %! Ook Buxtehude vestigde zich in Lübeck. Al vlug maakten zijn virtuoze orgelspel en de door hem georganiseerde 'Abendmusiken' van Lübeck een soort bedevaartsoord voor musici. Händel bezocht Buxtehude in 1703, en in 1705 ondernam Bach een heuse pelgrimstocht naar Lübeck.

Naast vele orgelwerken en cantates componeerde Buxtehude klavecimbelwerken en kamermuziek die ten onrechte minder bekend is. Nochtans waren zijn sonates voor viool, viola da gamba en klavecimbel, zowel

het opus 1 als 2, vrij bekend, aangezien J.G. Walther ze vermeldt in zijn *Musikalisches Lexikon* van 1732: 'Buxtehude (Dietrich) ... hat 2 Opera à Violino, Viola-dagamba e Cembalo, und zwar das letztere Werck an. 1696 zu Hamburg in folio durch den Druck bekannt gemacht.'

Johan Philipp Krieger werd in Nuremberg geboren in 1649, een jaar na de Vrede van Münster. Hij studeerde er bij Johann Drechsel, een leerling van Froberger. Op 14-jarige leeftijd trok Krieger naar Kopenhagen om er orgel te studeren bij Johann Schröder en compositie bij Kaspar Förster. Na zijn terugkeer naar Nuremberg was hij korte tijd organist en nadien kapelmeester aan het hof in Bayreuth. Voordat hij in 1680 uiteindelijk kapelmeester werd aan het hof in Weissenfels (tot aan zijn dood in 1725), reisde hij naar Italië om er compositie te studeren bij Johann Rosenmüller in Venetië en bij Bernardo Pasquini in Rome. Krieger componeerde cantates, liederen en aria's, orgel- en klavierwerken en kamermuziek: een oeuvre dat zo ongeveer compleet vergeten lijkt te zijn. In zijn tijd was hij echter zeker geen onbekende. Walther vermeldt in zijn *Lexikon* maar liefst vijf bundels met composities die in druk beschikbaar waren, waaronder deze sonates: 'In Druck hat er folgende Sachen herausgegeben, neml ... 2) XII Suonate à doi, Violino e Viola da Gamba an 1693. Opera 2 ...' Uit deze bundel speelt Estampes de tweede sonate, waarin Italiaanse invloeden (opeenvolging van de delen, cantabele melodieën ...) hoorbaar zijn.

Een vermoedelijk nog grotere onbekende is de in 1657 in Esens (Oost-Friesland) geboren Philipp Heinrich Erlebach, die vanaf 1681 tot aan zijn dood in 1714 kapelmeester was

van graaf Albert Anton von Schwarzburg-Rudolstadt in Rudolstadt. Ook over hem vermeldt Walther dat hij zijn 'sechs Sonaten à Violino, Violadagamba e Cont.' in 1694 in Nuremberg liet drukken. Naast de gebruikelijke geestelijke en wereldlijke cantates – waaronder de feestcantates voor de troonsbestijging van Albert Antons zoon Ludwig Friedrich in 1711 – schreef Erlebach ouvertures in Franse stijl, kamermuziek, serenades, opera's en twee bundels met aria's (samen 75 aria's) onder de titel *Harmonische Freude musikalischer Freunde*. Hopelijk zorgt de *Sonata Terza*, die zowel Franse als Italiaanse kenmerken vertoont, ook nu voor harmonische vreugde.

Dat laatste krijgen we zonder enige twijfel bij het luisteren naar Telemann en Bach. De triosonate van Bach is een 'combinatie' van delen uit twee verschillende werken: BWV 1027, een sonate voor klavecimbel en viola da gamba en BWV 1039, een sonate voor twee traverso's en basso continuo, beide omstreeks 1720 geschreven in Köthen. Toch blijft deze triosonate misschien wel de meest volmaakte bloem uit dit muzikale boeket. Hoewel Bachs compositorische meesterschap voor velen onbetwistbaar blijft, weet ook Telemann ons op subtiele wijze een lach en een traan te ontlokken.

Johan Huys

Frederick, Prince of Wales and his Sisters: A Music Party by Philippe Mercier, 1733 (National Portrait Gallery, London)

Maak kennis met de SCOOP-reeks. Jonge talentvolle muzikanten brengen in de Kamermuziekzaal van het Concertgebouw een uniek concert. Concertgebouw Brugge geeft de carrière van deze jonge ensembles een extra duw via een ruime productionele en promotionele ondersteuning.

Creëer kansen voor jonge musici als SCOOP-mecenas

Steun dit project en kom in contact met gedreven persoonlijkheden met een passie voor muziek!

Als mecenas ontvangt u gratis tickets voor alle SCOOP-concerten en een cd-box met de liveopnames.

Uw naam wordt vermeld in het Concertgebouwmagazine en u krijgt de kans de jonge artiesten te ontmoeten.

Gift voor het seizoen 2010-2011:

€ 500 incl. btw

Gift voor drie seizoenen:

€ 1.200 incl. btw

Schrijf u in of vraag meer info aan de SCOOP-balie in de inkomhal of via ann.cosyn@concertgebouw.be.

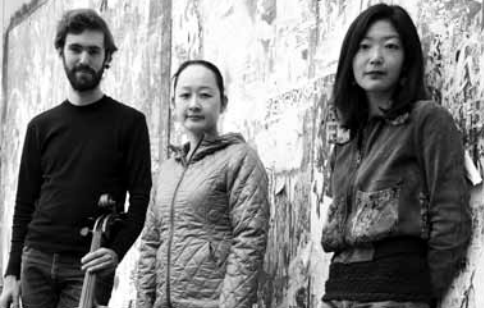
Geef jonge kamermuziekensembles een podium met SCOOP ON TOUR

Laat de jonge SCOOP-ensembles in uw centrum of via uw organisatie optreden. Op die manier steunt u jong talent.

Met SCOOP ON TOUR staat Concertgebouw Brugge garant voor de kwaliteit van deze ensembles en vervult het optimaal zijn rol als artistiek baken in de West-Vlaamse regio. Het Provinciebestuur gaat voluit mee in dit project en breekt een lans voor meer klassieke muziek in het provinciale cultuuraanbod.

Info over de SCOOP ON TOUR-concerten via rik.de.jonghe@concertgebouw.be of 0476 39 46 46

In de kijker

Trio Otono

ARSIS4

zo 16.01.11 / 15.00 / Kamermuziekzaal
Trio Otono / Romantische pianotrio's
In de pianotrio's van Beethoven, Schubert en Mendelssohn treden piano, viool en cello met elkaar in gesprek als volstrekt gelijkwaardige partners. Dit romantische programma is in uitstekende handen bij de jonge musici van het Trio Otono, die houden van kamermuziek en van een stijlbewuste uitvoeringspraktijk.

zo 27.02.11 / 15.00 / Kamermuziekzaal
ARSIS4 / Bartók & Kurtág
De strijkkwartetten van Bartók vormen de belangrijkste bijdrage tot het genre sinds Beethoven. ARSIS4 combineert zijn laatromantische eerste strijkkwartet met het vierde kwartet. Harmonische en ritmische experimenteervreugde gaan er hand in hand met invloeden uit de Hongaarse volksmuziek en extreme expressiviteit.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen
een open geest heeft meer

Klara

focus • wtv